

Fru Gørvel Faddersdatter.

Af **Emil Madsen.**

Der boede i de første Aar af det 17. Aarhundrede paa det skønt beliggende Børringe Kloster en meget gammel Dame, som dér tilbragte de sidste Aar af et langt Liv, der havde bragt hende mange, baade sørgelige og glædelige Minder.

Bygningerne havde i de ældre Tider huset Nonner af Benediktinerordenen, men de sidste Nonner havde da alt forlængst forladt Klosteret, og den gamle Frue beboede nu det hele store Komplex omtrent alene, kun i Selskab med sit Tyende. Til dagligt Brug levede hun meget stille, men af og til kom der en eller anden i Besøg, blandt dem endog flere Gange Christian IV i egen Person.

Kongen holdt hende nemlig i stor Agt, og han havde ogsaa megen Grund dertil. Baade han og hans afdøde Fader skyldte hende nemlig meget; thi det mest fremtrædende Træk i hendes Karakter var en sjælden Offervillighed overfor Kongen. Store Gaver havde hun ydet Frederik II. og ydede ogsaa hans Søn. Havde hun levet i en anden Tid, var denne Offervillighed vel kommen Folket mere umiddelbart til gode; men i hine Tider var der jo knap et Folk i Nutidens Forstand. Kongen var Folket, og naar man gav til ham, gav man efter hin Tids Tankegang ogsaa til Folket. Det kan være, at der ved Siden heraf ogsaa fremtraadte en vis Begærlighed efter Anseelse og Magt; men hun viste aldrig den Paaholdenhed og Selviskhed, som man nærmest skulde formode at have været i Følge med hine Egenskaber. En stor Forstand var ogsaa en fremtrædende Ejendommelighed hos hende i alle Livets Forhold, medens hun med mange af hendes samtidige havde til fælles stor Ro og Sikkerhed i Optræden. Hendes udmærkede Forstand lagde sig særlig for Dagen i hendes administrative Forhold, om hun end, som det ses, ikke formaaede let at holde rede paa sine overordentlig vidtstrakte Godser; hun formaaede ikke alene at laane Kongen Penge, foruden at yde ham store Gaver i Gods, men ogsaa ofte at laane sine Standsfæller og andre. Hun kan siges at have været en Type paa Adelsdamen af ædel Tænkemaade i det 16. Aarhundrede og kan nok fortjene et Æresminde, der, skønt hendes Navn ofte forekommer i den danske Historie i det 16. Aarhundrede, hidtil ikke er blevet hende til Del.

Det angives, at hun blev født 1517; hendes Forældre var

Fadder Nilsson (Sparre) til Hjulsta ved Enköping, og Bothilda (Botud), Datter af Knud Alfson af Slægten Tre Roser i Norge.¹⁾

Hun fik i Daaben det gamle, hyppigst i Norge brugte Navn Gyrvild, der senere som oftest skreves Gjörvel (Görvel), efter sin Mormoder, Knud Alfsons første Hustru Gørvel, Datter af Erik Eriksen Gyldenstjerne til Fogelvik.

Ved sin Fødsel var hun, der var opdragen i den katolske Tro, saaledes knyttet baade til Sverig og Norge og fik i en ung Alder ved Arv Gods i begge Riger. Ved de 2 sidste af hendes 3 Ægte-skaber blev hun tillige og nærmest knyttet til Danmark.

Hvis hun virkelig var født 1517, var hun kun 15 Aar, da hun blev gift første Gang med Peder Nielsen Grib til Fällnäs (antagelig i Stockholms Len), men allerede den 21. Sept. 1533 druknede hendes Mand i Mälaren.

Efter en kortvarig Enkestand giftede Fru Gørvel sig 2. Gang med den danske Rigsraad og Ridder Trud Gregersen Ulfstand. Baade 1529 og 1530 havde denne som Frederik I's Udsending været i Sverig; som Rigsraadets Udsending var han der atter i 1533—34, og det er sandsynligt ved den Lejlighed, at han, som efter hans Billede²⁾ at dømme var en smuk og fin Mand, har vundet Gørvels Haand og Hjerte.

Han angives at være født 1487, altsaa var han omtrent 30 Aar ældre end hun, derhos Enkemand med 7 Born. Hans første Hustru Ide, Datter af Lage Eskesen Brok til Estrup, var død 1531 eller 1532, og af Børnene var de ældste 11—12 Aar. Trud Ulfstand besad som Arv efter sin Fader Torup Gaard ved Malmø og var ved sin Hustru Ide tillige kommen i Besiddelse af omtrent Halvdelen af Gl. Estrup i Jylland og af Vemmetofte i Sjælland samt Barsebäck ved Lund. Fra 1522 var han tillige Lensmand paa Varborg. 1529 havde han desuden af den svenske Konge og dennes Søsterbørn købt Gods i Nørre Halland og var overhovedet en af Danmarks rigeste Godsejere. Men idet Fru Gørvel bragte ham store Ejendomme i Sverig og Norge, var hun ham i Henseende til Gods jævnbyrdig, om ikke overlegen.

Det Gods, Trud Ulfstand havde købt i N. Halland, gav Anledning til langvarig Trætte, og det var heller ikke uden Vanskeligheder, at Trud Ulfstand kom i uhindret Besiddelse af sin Ægtefælles Gods. Navnlig fremkaldtes dette ved hendes Besiddelse Giske med dets store Tilliggender i Söndmöre og Romsdal, i Helgeland og paa Hetland.

¹⁾ Anrep, Svenska Adlens Ättar-Taflor IV, 59.

²⁾ Gengivet i Danmarks Aarvog XIII, 430.

Ikke alene herved, men ogsaa paa anden Maade blev Fru Gørvels Samliv med Trud Ulfstand i mange Aar brydsomt. Der fulgte jo kort efter hendes Bryllup de højst urolige Aar under Grevens Fejde, og det var da, at det bl. a. hændte, at den lybske Oberst **M a r k u s M e y e r**, der som Fange efter Slaget ved Helsingborg den 12/13. Januar 1535 var betroet Trud Ulfstand paa Varberg, ved List 11. eller 12. Marts s. A. gjorde sig til Herre over Slottet, saa at Trud Ulfstand maatte belejre og beskyde det for atter at komme i Besiddelse af det, uagtet det tillige med Markus Meyer og hans Tilhængere indesluffedes Trud Ulfstands Hustru og Børn. Antallet af de sidste blev tilmed forøget under Belejringen, da Fru Gørvel omtrent den 15. Novbr. 1535 nedkom med en Søn, der fik Navnet **N i e l s** og blev det eneste Barn i hendes 3 Ægteskaber. Først den 27. Maj 1536 fik den hele, baade for Trud Ulfstand og Gørvel højst uhyggelige Tilstand sin Afslutning, idet Markus Meyer da maatte overgive Slottet til Trud Ulfstand¹⁾. Men det vedblev ogsaa derefter at være urolige Aar, thi han maatte idelig, snart i et og snart i et andet Ærinde, være borte fra Varberg, og først efter 1541 kunde han blive hjemme, beskæftiget alene med, hvad der paahvilede ham som Lensmand og Rigsraad.

Disse rolige Aar endte alt 1545, idet Trud Ulfstand døde den 16. Novbr. d. A., og Fru Gørvel blev derved atter Enke, nu i en Alder af 28 Aar.

Varberg blev efter Trud Ulfstands Død tilforlenet hans næstældste Søn, **L a g e**, og Fru Gørvel har sandsynligvis som Enke mest opholdt sig paa Tørup, som hun i den Tid synes at have ladet ombygge, men som hun dog ikke kom til at beholde, idet den blev givet i Arv til Trud Ulfstands Sønnedatter **M e t t e G r e g e r s d a t t e r**.

Fru Gørvels Enkestand ophørte omtrent 1547, idet hun da giftede sig med **L a g e B r a h e** til Krageholm (ved Ystad) og Vidtsköfle (ved Åhus), hvilken sidste Gaard han dog snart bortbyttede til sin Broder Jens.

Han var født ca. 1500, og Fru Gørvel var saaledes henved 17 Aar yngre end ham. Han var Søn af Aksel Brahe i dennes første Ægteskab med Anne Lagesdatter Brok, Søster til Trud Ulfstands første Hustru, og han var saaledes Fætter til Trud Ulfstands Børn af 1. Ægteskab.

Han havde været Hofsinde 1531 til 1535 og nævnes som Fodermarsk 1539. Han blev Rigsraad 1552, havde derhos haft flere hæderfulde Hverv og udmærket sig ved Tapperhed under Grevens Fejde, under hvilken han var blevet saaret enten i Slaget paa Øksnebjerg eller muligt i Slaget ved Brendea den 20. Marts 1535.

¹⁾ Se nærmere herom Paludan-Müller Grevens Fejde I. 354, II. 328 ff.

Efter det Billede af ham at dømme, der hænger i Lunds Domkirke, var han en ret smuk Mand med et ejendommeligt, egentlig ikke nordisk Udseende. Han havde mørkt Haar og kun Over-skæg. Der findes samme Steds et Billede af Fru Gørvel,¹⁾ som dog vist er malet nogle Aar senere. Hun har nemlig en Hue paa Hovedet og en Pibekrave, som det var Mode nærmest i Frederik II's Tid. Hendes Ansigt har Præg af, at hun i sin Ungdom har været ret smuk, men at Alderen har taget noget paa hende. Hun synes lidt affældig, men samtidig er der over hendes Ansigt et Udtryk af stor Bestemthed og Forstand.

Hendes Samliv med Lage Brahe synes at have været jævnt godt, kun forstyrredes deres Ro ofte af Trætter om Gods, saaledes dels med Trud Ulfstands Børn af 1. Ægteskab angaaende deres og hendes Arv, og dels med den svenske Konge, særlig angaaende det Gods, som Trud Ulfstand havde købt af ham i Halland, medens den svenske Konge tillige fremsatte flere nærgaaende Beskyldninger imod ham.

Der indtraf tillige en meget sørgelig Hændelse, som ogsaa fremkaldte nogen Tvist. Lage Brahe havde sammen med sin Stedson, Niels Ulfstand, som da var i sit 13. Aar, fulgt Christian III's Datter til hendes Bryllup med Hertug August af Sachsen. Paa Tilbagevejen døde Niels temmelig pludselig, uden at Lage Brahe var til Stede, og da han skulde begraves, i Lunds Domkirke, undlod Lage Brahe at indbyde hans Halvsøskende. Lage Ulfstand og en anden af hans Brødre kom desuagtet til Stede og væltede sig ind paa Lage Brahe med Beskyldninger for, at han ved en eller anden Uagtsomhed havde været Aarsag til Niels' Død. De forlangte at se Liget, og det kom da til et forargeligt Optrin i Kirken, idet Kisten blev aabnet, og Liget synet. Det viste sig da aabenbart, at Niels var død af en pestagtig Sygdom.

Det hele kunde dog ikke gaa hen, uden at der blev anlagt Sag. Efter at have været for Landstinget, kom den for Kongens Retterting i Sept. 1551, og det kendtes da for Ret, at Lage Brahe ikke havde nogen Skyld i den unge Mands Død, medens det paa den anden Side ikke paalagdes Lage Ulfstand nogen Bøde, da han, som det hedder, hverken havde draget Sværd eller Kniv mod sin Stedfader, men ikkun givet onde Ord og modtaget lignende. Ej heller droges han til Ansvar for Krænkelser af Kirkefreden.²⁾

Fru Gørvel synes at have fundet sig med større Ro i sin Til-

¹⁾ Begge Billeder er gengivne i Danmark Adels Aarvog XVII, 68.

²⁾ Rosenvinge, Gle. danske Domme I, 159 ff. Lage Ulfstand synes dog i Kirken at have truet Lage Brahe med en Pistol (se nærmere Troels Lund, Dagligt Liv i Norden XIV., Side 312 ff.)

skikkelse, da Lage Brahe kom hjem med Sønnens Lig, end man kunde have ventet, hun synes nemlig alene at have tænkt paa hans Jordefærd, idet hun af Lage Brahe alene begærede en sømmelig Ligfærd for sin Søn.

Dennes Død fulgtes derpaa atter af nogen Tvist om Arven, men det kom dog, idet Lage Brahe henskød sig under Kongens Afgørelse, til et Forlig, hvorved det stadfæstedes, at der ikke kunde tilfalde Fru Gørvel nogen Arv efter Sønnen.

1552 var Lage Brahe i Norge, hvorhen Fru Gørvel maa have fulgt ham; thi de indgik her for Lensmanden paa Akershus m. fl. paa Raadhuset i Oslo den 27. Juni 1552 et gensidigt Testamente, i Følge hvilket den længstlevende i sin Levetid skulde beholde alt, hvad de havde arvet efter deres Fædre, Mødre og anden Slægt, medens det derefter skulde tilfalde de rette Arvinger, alt med Undtagelse af den Morgengave, Fru Gørvel havde faaet af sin første Husbond, og hvad hendes anden Husbond havde givet hende i Halland, hvilket hun skulde kunne give og afhænde til hvem, hun vilde.

Den eneste Afveksling i hendes rolige Samliv med Lage Brahe synes derefter kun at have været de Rejser, hun foretog med ham til Steder, hvor han havde Forretninger, og til de store Hoffester, som forefaldt paa den Tid, saaledes ved Frederik II's Kroning.

Lage Brahe døde 1567, og Fru Gørvel blev da atter Enke, nu i en Alder af 50 Aar. Deres Ægteskab var barnløst.

Lage Brahes Død gav ogsaa Anledning til nogen Arvestrid, idet en af hans Søstre, *M a r g a r e t a B r a h e*, trættedes med Fru Gørvel i Anledning af, at Lage Brahe havde tilskrevet hende Krageholm. Sagen endte med, at Margareta beholdt denne Gaard, og Fru Gørvel havde saaledes den Skæbne, at de Gaarde, hun havde beboet med sine Ægtefæller, kort efter gik over i andres Eje. Hvor hun i de første Aar efter Lage Brahes Død opholdt sig, kan ikke oplyses.

Hvorvidt hun i den Tid, da hun var gift med Lage Brahe, har været i Stand til at forøge sin Formue, synes at være tvivlsomt; thi hun manedes i 1567 om at indbetale en Sum Penge, som hun havde lovet Kongen til Hjælp under Syvaarskrigen. Aarsagen hertil kan dog have været en forbigaaende Forlegenhed, ligesom da hun i 1550 ses at være bleven en Borger i Lübeck den ringe Sum af 93½ Mark skyldig, angaaende hvilken der endog skete Henvendelse til den svenske Konge; men omtrent ved Aar 1567 maa hun, uvist hvorledes, have faaet store Pengesummer til Raadighed, thi i Sept. 1567 fik hun Tilladelse at indløse Vefre og Højby Len m. m., den 28. April 1570 at indløse Helne Kloster, og den

13. Aug. s. A. udstedtes et Pantebrev for hende, lydende paa 8862 Dlr., 1141½ Lod Sølv og 1,000 Mark danske, for hvilken Sum hun havde indløst Klosteret.¹⁾ Alt i 1567 var hun ogsaa bleven forlenet som Enke med de danske Bjelkers Gods i Fyen, som Lage Brahe havde haft.

Nogle af disse Len beholdt hun dog ikke længe. I 1570 maatte hun afstaa de svenske Bjelkers Gods og 1572 Helne Kloster; men en Del af Klosterets rundt om i Skaane liggende Gods vedblev dog at være i hendes Værge, og Pantesummen for dette, 3000 Dlr., skulde derfor afkortes i Indløsningssummen. Hun fik tillige Pantebrev paa en Del af Klosters andre Gaarde for andre 3000 Kr., som hun laante Kronen, derhos Forleningsbrev paa Kronens Pant af Korntienden af flere Sogne i Skaane.

Hun begyndte saaledes da at vise Kongen sin Hengivenhed i Form af Laan, men gik snart over til at skænke ham Gaver, flere Gange af meget betydelig Værdi, hvilket Kongen vel belønnede ret rigeligt, men dog ikke mere, end at det er vanskeligt at sige, hvorvidt Fordelen blev paa Kongens Side eller paa Fru Gørvæls. Det maa vel nærmest skønnes, at den var paa den førstes, idet Kongen af hende fik fast Ejendom, medens hun til Gengæld kun fik livsvarige Forleninger, altsaa nærmest en Slags Livrente.

Efter at hun havde udstedt et Brev om, at Kronen efter hendes Død skulde have en Sædegaard med noget af hendes Arve-gods søndenfjelds i Norge, hvilket Brev dog senere kendtes ugyldigt af Kongen,²⁾ skænkede hun ham 6,000 Dlr., med hvilke hun dels i Syvaarskrigens Tid og dels senere havde forstrakt Kongen, derhos 2265 Dlr., som hendes afdøde Husbonds Broder havde lagt ud for Daniel Rantzau.

Til Tak herfor fik hun, mod Eftergivelse af Pantesummen, Livsbrev paa det foran nævnte Klostergods, deriblandt Verpinge Mølle i Bara Herred; desuden fik hun 1574 frit paa Livstid, mod Tilskødning af Gods i Norge, Borgeby med Lydeköping (i Torna Herred); og endelig søgte Kongen baade da og senere, men uden Held, at bringe Orden i Forholdet overfor den svenske Konge angaaende hendes Gods i Sverig. Han forsikrede hende tillige i alle sine Skrivelser om sin Gunst og Bevaagenhed, gav hende enkelte mindre, men dog overordentlige Tilladelser, og indbød hende af og til til store Hoffester, saaledes i 1581 til Kongens Datters Daab paa Frederiksborg Slot.

¹⁾ Vefre er vistnok det nuværende Veberöd i Torna Herred og Højby det nuværende Hyby i Bara Herred. Helne Kloster, der nu ikke længere er til, laa i den n. Ende af Lund.

²⁾ 3. Marts 1574, Kanc. Brevb.

I 1582 skænkede hun derpaa Kongen en særdeles stor Gave. Den 1. Marts d. A. udstedte hun nemlig sit Skøde til Kongen paa alt sit Arvegods nordenfjelds i Norge og paa Hetland. Den vigtigste Del af dette Gods var Giske, idet der til denne Ejendom, der i og for sig ikke var stor, da hørte 196 Gaarde, nemlig 126 i Søndmøre, 57 i Romsdal og 13 i Nordlandene¹).

Til Gengæld udstedte Kongen s. D. et Livsbrev for hende paa det smukt beliggende, meget statelige Børringe Kloster i Vemmenhøgs Herred, derhos paa Froste Herred og nogle enkelte Gaarde, samt Skødebrev paa Verpinge Gaard (nu Trolleberg) og Verpinge Mølle, de sidste dog med Tilføjelse, at hun anmodedes om først at tilbyde Kronen disse Ejendomme, hvis hun en Gang vilde afhænde dem.

Kongen befalede alt det modtagne Gods lagt under Bergenhus, men det voldte Vanskelighed at faa Rede paa det, især for Hetlands Vedkommende. Der maatte under Haanden søges indhentet Kundskab, om der ikke fandtes Gods, som tilhørte Fru Gørvel, men ikke var nævnt i Skødet. Det gav endog Anledning til Forhandling med Kongen af Skotland, idet der blandt Godset paa Hetland var noget, som en Robert Cheyn til Thingvall havde haft i Værge. Kongen af Skotland bad om, at han maatte beholde det, og Kong Frederik udstedte da et Forleningsbrev for ham, mod at han forpligtede sig til at svare en aarlig Afgift at erlægge paa Bergenhus.

Yderligere tilgik der 1582 Kronen nogle andre af Fru Gørvels Ejendomme, særlig Finne i Nordhordland og Vosse Fogderi, for hvilken Gave, som det synes, Kongen skænkede hende alt det Inventarium, hun havde modtaget paa Børringe Kloster med Undtagelse af Jordebøger, Breve og Registre, samt et Livsbrev paa 6 Gaarde i forskellige Byer, at bruge uden Afgift til Børringe Kloster.

Nogle faa Aar derefter, i 1586, skødede Fru Gørvel til Kronen sin Hovedgaard Tholthestad i Gudbrandsdalen²) med en Del omliggende Gods. Til Gengæld gav Kongen hende Livsbrev paa 11 Gaarde i Sørby og 22 Gaarde i Grødby (Grynby) i Skaane uden al Afgift og gjorde hende yderligere den særdeles Ære at forære hende Kongens og Dronningens Kontrafejer. Ved Optagelsen af Registret viste det sig dog, at hun endnu besad 8—10 Gaarde, som tidligere havde ligget til Godset. Kongen bad hende da ogsaa

¹) Kraft, Beskrivelse over Kongeriget Norge, V, 123; Skødet findes i Norske Rigsregistranter, II, 452 ff.

²) Formodentlig det nuværende Tolstad i Vaage Hovedsogn, Skødet findes i Norske Rigsregistranter, II, 662 f.

afstaa disse og tilbød hende den gamle, historisk bekendte Gaard Lindholm, der laa tæt ved Børringe Kloster. Fru Gørvel gik ind paa den forlangte Afstaaelse, og Sagen ordnedes, men uden at Fru Gørvel kom i Besiddelse af Lindholm.

Ved Indgaaelsen af disse Transaktioner synes Fru Gørvel at være optraadt med en endog ret overdreven Forsigtighed og Paapasselighed. Hun ønskede sig saaledes en Synsforretning foretaget over Skovene, og da hun ønskede sig en klar Jordebog over Børringe Klosters Gods, bad hun Kongen om, at Korfitz Viffert og de andre gode Mænd, som havde været til Stede ved Registrats Affattelse, maatte blive befalede til at besegle samme. Kongen opfyldte dette Ønske, skønt han i sin Skrivelse derom til Korfitz Viffert udtalte, at det ikke havde noget at betyde.

Efter Frederik II's Død vedblev Fru Gørvel at staa i det samme Forhold til Kongen som tidligere, saa at det aabenbart ikke har været alene en personlig Hengivenhed for Kongen, men snarere en yderst loyal Følelse for Kronens Bærer, der var Hovedgrunden til hendes store Rundhaandethed overfor denne. Ved Siden heraf udviklede der sig dog ogsaa et personligt Venskabsforhold, maaske endnu mere med Christian IV end med Frederik II. Hun vedblev ogsaa, saalænge hendes Alder tillod det, at deltage i de betydeligste Hoffester.

1599 skænkede hun Kronen alt det Gods, hun endnu besad søndenfjelds i Norge. Den betydeligste Ejendom, som hun nu bortskænkede, var Mandvig i i Laurvige Fogderi. Tillige bortskænkede hun 23 andre Gaarde paa Næsset i Brunlaug Len, samt Gods paa Agdesiden, paa Hedemarken og i Romerike.¹⁾ Som ved de tidligere Overdragelser, viste det sig ogsaa nu, at der ikke var fuld Rigtighed med Angivelserne i vedkommende Jordebog.

Til Gengæld for Gaven forlenede Kongen hende for hendes Livstid med Skytts Herred, samt det foran nævnte Vefre og det ved sidste nærliggende Hemmestrup Len, og skænkede hende den gejstlige Jurisdiktion paa de nævnte Steder mod al dennes Indtægt og rette Tilliggende, alt frit foruden Afgift.

Formodentlig under Paavirkningen af en Retssag om et Tilliggende til Børringe Kloster, hvilken gik hende imod, og af Ærgrelse over, at hendes Modpart, Tyge Krabbe til Jordberga vedholdende nægtede hende en Genpart af Dommen, som var i hans Besiddelse, havde hun 1596 bedt Kongen om at tilforordne hende en Adelsmand, som kunde hjælpe hende at forsvare Børringe Kloster med dets tilliggende Ejendom, da hun, som hun skrev, var Enke og en fremmed Kvinde, som ikke her i Landet havde Slægtninge eller

¹⁾ Skødet findes i Norske Rigsregistrarer III, 573 ff.

Blodsforvante, som kunde antage sig hendes Sag, medens hun helst ønskede at leve i Rolighed uden Trætte. Kongen opfyldte hendes Ønske og gav *Kristen Barnekow*, Lensmand paa Lundegaard, Fuldmagt til paa Kongens Vegne at have Indseende med alle Sager, som vedkom Børringe Kloster. Alligevel synes hun ikke at have fundet sig fuldt tilfredsstillet med *Kristen Barnekows* Indseende, thi i Aaret 1600 bad hun Kongen give sig et Beskærmelsesbrev. Kongen opfyldte da ogsaa dette Ønske.

Som det synes, skænkede hun Kongen kort derefter alt sit Arvegodt i Halland og Skaane. Det meste heraf fandtes i den førstnævnte Landsdel. I Forvejen havde hun bedt Kongen om en Begunstigelse, der viser, at hun paa den Tid stærkt tænkte paa, at det næppe vilde vare længe, inden hendes dødelige Afgang fandt Sted. Hun skrev nemlig til Kongen, at hun havde ordnet alt, hvad der vedrørte hendes Jordefærd, og hun bad ham i den Anledning om, at han vilde bevilge, at hendes egne og de af Kronens Bønder, som hun havde i Værge, maatte yde Ægt og Arbejde og hjælpe til skellig Jagt og iøvrigt med alt, hvad der var fornødent ved hendes Begravelse, saa længe hendes Lig stod over Jorden, indtil det var kommet til hendes sidste Lejested. Kongen bevilgede dette paa Grund af den Gunst og Naade, hvormed han var hende særlig bevaagen. Til Gengæld for Arvegodset i Halland og Skaane forlenede Kongen hende for Livstid fri for al Afgift, med *Lindholm Birk*, samt en Del Gods i *Bara* og *Oxie Herreder*.

Yderligere tilskødede hun derefter Kongen *Verpinge Hovedgaard* og *Mølle* og gav Kongen en Summa Penge, som hun, anerkendt af *Staden Danzig*, havde til Gode hos denne By, og endelig satte hun Kronen paa sin Gavnildhed ved under samme Dato som *Skødebrevet*,¹⁾ at indsætte Kongen til at være hendes rette Arving med Hensyn baade til hendes Arvegodt, *Løsøre*, *Boskab* og alt andet. I det mærkelige Aktstykke, hvorved dette skete, udtaler hun, at Kongen havde besøgt hende, baade i hendes Alderdom og tilforn, og derved naadigst bevist hende kongelig Gunst og Naade, derhos tilbudt hende at have Indseende med hendes Begravelse og lovet, at hun hæderlig vilde faa, hvad hun behøvede, saa længe hun levede. Der udtaltes ogsaa, at hun ikke var sig bevidst, hvem der var eller skulde være hendes Arvinger, og at hun af dem ikke havde fornummet noget af, hvad hun vel kunde have formodet.

Kongen besvarede dette med, at han atter forlenede hende med *Lindholm Birk*, derhos med *Lemmestrø By*, og hun fik *Patronatsværdigheden* til *Svedala* og *Lemmestrø Birker* med al deres

1) 7. Juli 1601, Sk. Reg.

Tiende og anden Rettighed. Derhos sendte Kongen hende det paafølgende Nytaar til Foræring sit Kontrafej.

Fru Gørvæls sidste Aar blev dog ikke rolig, det trak op til alvorlige Forviklinger med Sverig; disse bevirkede, at der i de følgende Aar skete større og mindre Troppesamlinger ved Grænsen, og disse medførte atter Fordringer til Fru Gørvel om Ydelse af Leverancer, som vel skulde betales, men som det i Øjeblikket var vanskeligt at skaffe til Veje, samt Deltagelse af hendes undergivne i Øvelser og Mønstring. Kongen bad hende tillige i 1603 om at laane sig 3,000 Dlr., hvilke han ogsaa fik som Gave, den sidste, hun blev i Stand til at yde Kongen.

Paa den anden Side tog Kongen sig ret ivrigt af hendes svenske Godser, hvis Indtægter forholdtes hende af den svenske Regering. Der blev forhandlet om hendes Sag paa de ret talrige Grænsemøder, der blev holdt i hine Aar, og under hvilke de svenske især søgte at gøre gældende, at Fru Gørvel havde afhændet sit Jordegods imod Sveriges Lov og til Forurettelse for de nærmeste Arvinger. Paa flere Møder førte Forhandlingerne til intet, men endelig vedtoges paa Mødet i Flackebäck 1603, at Fru Gørvel havde haft Ret til at beholde sit Jordegods frit og uhindret og Magt til at bruge eller afhænde det, saa vidt det kunde gøres efter Sveriges Lov, og hvad der af Indkomsten resterede indtil da, skulde blive vederlagt hende af dem, som havde oppebaaret den.¹⁾ Dermed endte Sagen for hendes Livstid.

I øvrigt tog Kongen, efter at han var bleven indsat som hendes Arving, sig ogsaa paa en anden, noget ejendommelig Maade af hendes Sager. Fru Gørvel havde til forskellig Tid forstrakt flere Personer, som hun vel havde staaet i nærmere Forhold til, med mindre Pengesummer som Laan. Disse udestaaende Fordringer, som hun vel ogsaa maa have foræret Kongen, fordrede denne 1603 indbetalte i Rentekammeret med de paaløbne, ikke betalte Renter, og han truede med, hvis dette ikke skete, at gribe til en strengere Fremfærd.

Hvad der tjener til ikke mindre Hæder for Fru Gørvel end hendes Gavmildhed mod Kongen og Kronen, var, at hun stadig tog sig meget varmt af sine undergivne. Der findes alt for mange, talende Eksempler paa dette, til at de her kan fremsættes. Hun lod ogsaa 1584 den gamle Børringe Kirke nedbryde og opføre af nyt.

I 1605 endte Fru Gørvel sit lange Levnedsløb. Hun døde den 20. April d. A., dog ifølge Sagnet ikke af Sygdom. Hun skal være omkommen ved at falde i en lille Sø paa Børringe Mark og

¹⁾ Pergamentsamling, Sverig, Nr. 326 a.

drukne i den. Hvis det er rigtigt, at hun er født 1517, skulde hun altsaa være bleven ca. 86 Aar, medens dog Sivert Grubbe, der siger, at hun havde været som Moder for ham, angiver, at hun blev 96.¹⁾

Allerede Dagen efter hendes Død skrev Christian IV til mange Adelsfolk om denne, og at hun vilde blive begravet i Lunds Domkirke. De Personer, som Kongen saaledes henvendte sig til, var dels Lensmænd i Skaane, dels Besiddere af Godser der og dels Enker efter fornemme Adelsmænd, i alt 21 Mænd og 10 Fruer. Han bad dem dog kun møde i Lund Dagen før Begravelsen og dèr vise hende den sidste Ære.

Hun blev begravet ved Siden af Lage Brahe i den søndre Gang i det senere saakaldte Fru Gørvæls Kapel, tidligere den hellige Jomfrus. Hendes og Lage Brahes Portræter ses paa en udhugget Sten, derhos findes paa en Tavle et langt, latinsk Vers over Lage Brahe og Fru Gørvel.

Mærkelig nok er hendes Ligsten aldrig bleven bragt i Orden. Den viser, hvor uventet hendes høje Alder blev, idet der paa den staar indhugget, at hun hendøde Anno 15.., den .. dagh i.²⁾

Ret mærkeligt er det, at Kongen ikke lod den Ligprædiken, der blev holdt over hende, trykke, medens der dog ellers i hine Tider udkom trykte Ligprædikener over Personer, af hvilke de fleste ikke kunde maale sig med hende i Anseelse.

Kort efter, at hun var død, fik S i v e r t G r u b b e Brev om at modtage Børringe Kloster under Malmøhus, samt alt det Gods, Fru Gørvel havde haft i Værge i en Del skaanske Herreder. Han fik derefter Befaling at aftakke Fru Gørvæls Tyende, samt give dem deres Løn og føre Udgiften i Regnskabet for Malmøhus.

Samtidig fik han og Anders Sinklar Befaling at lade registrere, hvad Gods, Løsøre, Klenodier og andet, som fandtes paa Børringe Kloster efter Fru Gørvel. Det viste sig da, at der endnu fandtes nogle udestaaende Fordringer i hendes Bo, og disse fik de Jaa-gældende Befaling til at indbetale i Rentekammeret med paa-løbne Renter.

Den Ret, Kongen nu atter havde faaet over Børringe, benyttede han, som det synes med ringere Mildhed, end Fru Gørvel havde udvist. Han befalede nemlig, at Børringe By skulde afbrydes, og at Jorderne skulde henlægges til Drift under Børringe

¹⁾ D. Mag. 4, IV. 19.

²⁾ Desuden findes paa den nederste Pille i Mandsstolene i den store Gang en Tavle med et, som det formodes, af Fru Gørvel selv forfattet, langt Vers over hendes Søn Niels Ulfstand, ved hvis Side Trud Ulfstand er begravet, derhos i Nærheden en anden Tavle med et kortere Vers. (Sommelius, *Disputatio historica de templo cathedralis Lundensi*, Lund c. 1757, 112 f. 143, Corylander, *Berättelse om Lunds Domkyrka*, Lund 1864, 137 f. 156).

og Lindholm Ladegaarde. Han befalede tillige Jorderne skiftede mellem Kongens og Kronens Bønder i Børringe Birk, Lindholm Birk, samt i Skytts og Vemmenhøgs Herreder; men Bøndernes Byrder synes tillige forøgede, idet han befalede Sivert Grubbe at tilholde dem at udføre Gødning og slaa Engene, naar de tilsagdes dertil.

Endelig viste det sig ogsaa, at der til Trods for alle de trufne Foranstaltninger endnu fandtes mere Gods, som Fru Gørvel havde haft, men Kongen ikke faaet. Det var Gaarde i Bohus Len, som dog ej heller nogen havde tiltaget sig. Det befaledes **S t e n M a t s s ø n L a x m a n d** at annamme dem, men dog ikke indføre dem i sin Jordebog førend nærmere Besked.
